
ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 394.921

ББК У 65.012.41

Перевозова І.В.¹, Попадинець І.Р.²

СОЦІАЛЬНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

¹Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Міністерство науки і науки України,
кафедра маркетингу і контролінгу,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 1, кім. 3232,
тел.: 38 0342 725851,
e-mail: mik_ineu@ukr.net

²Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Міністерство науки і науки України,
кафедра маркетингу і контролінгу,
76006, м. Івано-Франківськ, вул. Героїв УПА 2, кв. 57,
тел.: 380992169284,
e-mail: irav.if@gmail.com

Анотація. Стаття спрямована на дослідження соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності. Соціальний аспект підприємництва стає необхідною компонентою ділового успіху, зростання прибутковості та конкурентоспроможності, а також мінімізації ризиків. Соціальна результативність представлена як відповідність розвитку господарської діяльності основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам трудового колективу і окремої людини. Дослідження соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності запропоновано аналізувати за допомогою соціальних факторів. Соціальні фактори характеризуються мінливістю очікувань, відносин та інтересам суспільства, колективу чи індивіда.

Запропонована узагальнена класифікація факторів, що здійснюють вплив на соціальну результативність підприємницької діяльності, виділено зовнішні та внутрішні фактори. До зовнішніх факторів віднесли: рівень доходів населення; диференціація населення за доходами; міграційні процеси; рівень заробітної плати; рівень легалізованості доходів населення; сімейний статус населення; рівень зайнятості населення; вікова структура населення тощо. Стосовно внутрішніх факторів, то доцільно виділити наступні: низький рівень професійної базової підготовки, використання низько кваліфікованих працівників, відсутність умов для застосування креативних здібностей, недосконалість ефективної системи мотивації професійного зростання, відсутність спеціалізованих центрів для підвищення кваліфікації тощо. Кількісний та якісний аналіз вище зазначених факторів дасть змогу визначити рівень соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності.

Для аналізу ступеня впливу факторів на результативність діяльності розроблена анкета експертного оцінювання, яка представлена у вигляді оціночної шкали.

Проведене анкетування та оброблення думок експертів і визначений ступінь впливу факторів на соціальну результативність підприємницької діяльності. Оцінка рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності експортним методом конкретного фактора і представлена формулою. Шкала оцінки рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності у відсотковому еквіваленті за окремими факторами: 100-90 – високий рівень; 89-75 – середній рівень; 74-60 – задовільний рівень; 59-40 – низький рівень; 30-0 – відсутній рівень.

В статті окремо розраховані рівні соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності для зовнішніх та внутрішніх факторів. Встановлено, що і зовнішні, і внутрішні фактори знаходяться на середньому рівні, тобто попадають в проміжок 89%–75%.

Дані розрахунки демонструють резерв для підвищення соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності. Основні заходи щодо підвищення соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності доцільно об'єднати в наступні групи: науково-технічна група; організаційно-економічна група; соціально-психологічна група; зовнішньоекономічна група. Дані резерви дозволяють максимально скоротити резерв рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності, що, у свою чергу, підвищить їхню ефективність і конкурентоспроможність, а також знизить підприємницькі ризики.

Отже, зростання результативності виявляється в максимізації соціального та економічного ефекту і мінімізації робочого часу. Соціальний результат суб'єктів підприємницької діяльності знаходить вираження у забезпеченні кращих умов життя створюються передумови для майбутнього розвитку як колективу, так і індивіда загалом. Механізм соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності є основою розвитку, переходу від простих до складних потреб, від матеріальних до духовних, від економічних до політичних, отже, до всебічно розвиненої індивідуальності. При цьому вищі потреби повинні розглядатись як головне багатство суспільства, головний чинник його економічного і соціального прогресу. Суперечність між необмеженим зростанням соціальних і економічних потреб та обмеженими ресурсами додаткового часу, який може бути спрямований для задоволення їх в кожний певний момент, виступає рушійною силою соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: підприємницька діяльність, зовнішні фактори, внутрішні фактори, соціальна результативність, картограма факторів.

Perevozova I.V.¹, Popadynets I.R.²

SOCIAL EFFECTIVENESS OF BUSINESS ENTITIES

¹Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ministry of Science and Science of Ukraine,
Department of Marketing and Controlling,
Shopen str. 1, Apt. 322, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 38 0342 725851,
e-mail: mik_ineu@ukr.net

²Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ministry of Science and Science of Ukraine,
Department of Marketing and Controlling,
Heroes of UPA str., 2, Apt. 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 380992169284,
e-mail: irav.if@gmail.com

Abstract. The article is aimed at investigation of social effectiveness of business entities. Social aspect of business is becoming a necessary component of success, increase of profitability and competitiveness as well as minimization of risks. Social effectiveness is referred to as correspondence between economic activity and main social needs and aims of society, interests of the staff and interests of a certain person. Investigation of social effectiveness of business entities is suggested to analyze with the help of social factors. Social factors are characterized by variability of expectations, relations and interests of society, staff and individuals.

We suggest generalized classification of factors which have an impact on social effectiveness of business, we single out external and internal factors. To external factors belong: income of the population, differentiation of population according to income, migration, level of salaries, level of legality of income of population, family status of population, employment rate, age structure of

population etc. As for internal factors we single out the following: low level of basic professional training, use of unskilled workers, absence of conditions for creativity, imperfection of system of motivation of professional growth, absence of specialized centers for certification training etc. Quantity and quality analysis of the above mentioned factors will enable to determine the level of social effectiveness of business entities.

For analyses of degree of influence of factors on effectiveness we worked out a questionnaire of expert assessment which is represented in the form of assessment scale.

We conducted a questionnaire and analyzed expert results and determined degree of influence of factors on social effectiveness of business.

Assessment of level of social effectiveness of business entities was carried out by expert method of certain factor and was represented by a formula. The scale of assessment of level of social effectiveness of business entities in percentage by separate factors: 100-90 – high level, 89-75 – middle level, 74-60 – satisfactory level, 39-40 – low level, 30-0 – absent level.

In the article we calculated separately levels of social effectiveness of business entities for external and internal factors. We found out that both external and internal factors are on the middle level, between 79-85%.

The given calculations demonstrate reserve for increase of social effectiveness of business entities. Main measures for increase of social effectiveness of business entities are logically united into the following groups: science and technology group; management and economic group; social and psychological group; foreign group. These provisions allow to minimize the social impact of reserve businesses, which, in turn, increase their efficiency and competitiveness, and reduce business risks.

Thus growth of effectiveness reveals itself in maximization of social and economic effect and minimization of working hours. Social effect of business entities expresses itself in providing better conditions of life, preconditions are created for further development of the staff in general as well as individual. Mechanism of social effectiveness of business entities is the basis for development, transition from simple to complex needs, from materialistic to spiritual, from economic to political and thus to fully developed personality. Meanwhile higher needs should be considered as main wealth of the society, main factor of social and economic progress. Contradiction between endless growth of social and economic needs and limited resources of additional time, which can be aimed at satisfaction of them at every certain period of time appears as a driving force of social and economic development.

Keywords: entrepreneurship, external factors, internal factors, social impact, cartogram factors.

Вступ. Сучасні напрями розвитку економіки України визначені одним з основних векторів, окреслених в Стратегії сталого розвитку 2020 [7], – забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ щодо відновлення макроекономічної стабільності, забезпечення стійкого зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності та прозорої податкової системи та, як наслідок, підвищення стандартів життя населення. Дієвим важелем в цих процесах є підприємництво, яке поступово в Україні набирає ознак соціалізації. Саме підвищення результативності підприємницької діяльності сприятиме соціально-економічному розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір [3, с. 34].

Загальносвітова тенденція розвитку сучасного суспільства – об'єктивний процес соціалізації економічних процесів, яка означає підпорядкування економіки потребам та інтересам індивідів, тільки набирає актуалізації в Україні. Соціальний аспект підприємництва стає необхідною компонентою ділового успіху, зростання прибутковості та конкурентоспроможності, а також мінімізації ризиків. Однак, в історичній ретроспективі питання соціального ефекту від здійснення підприємницької діяльності ставало предметом розгляду з часів Адама Сміта. Він, зокрема, у своїй праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» [6, с. 194] відзначав, що людина має на меті лише власний інтерес, переслідує лише власну вигоду; при цьому вона також спрямовується невидимою рукою до цілей, які зовсім не входили в її наміри. Переслідуючи свої власні інтереси, вона часто більш

дієвим способом служить інтересам суспільства, ніж тоді, коли свідомо прагне служити їм.

Теоретичними питаннями соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності займалися такі вчені-економісти, як В. Базілевіч, Д. Бугров, О. Дем'янова, Е. Лобкович, М. Муталімов, М. Плотницький, Й. Ситник, С. Сухарев, Хесус Уерта де Сото та ін. Сухарев О. С. визначає поняття «соціальної результативності», як досягнення соціальних цілей і продуктивність створення соціальних благ і задоволення мериторних інтересів суспільства. Базілевич В. Д. вважав, що соціальна результативності громадського (національного, внутрішнього) виробництва показує наскільки його розвиток відповідає досягненню своєї головної мети, служити споживачеві, задовольняти особисті потреби кожної людини. В працях Мочерного С. В. соціальна результативності – це відповідність результатів господарської діяльності основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам трудового колективу і окремої людини [10, с. 192].

Однак дослідження джерел переконує розбіжність щодо сутності соціальної результативності, що надало можливість для наступних теоретичних досліджень.

Постановка завдання. Для практичного розв'язання завдань діагностування соціальної результативності важливого значення набуває класифікація факторів соціальної результативності підприємницької діяльності.

Проблема визначення соціальної результативності підприємницької діяльності пов'язана з визначенням відповідного критерію ефективності. При цьому визначення загальної соціальної результативності підприємницької діяльності вимагає врахування багатьох факторів [4, с. 79]. Саме тому комплексне вирішення проблеми пошуку можливих шляхів підвищення соціальної результативності підприємницької діяльності є складним, але водночас надзвичайно актуальним завданням.

Дослідження факторів, що впливають на соціальну результативність підприємницької діяльності в сучасних умовах та розроблення анкети діагностування соціальної результативності підприємницької діяльності.

Результати. Соціальні фактори це фактори, що включають «мінливі очікування, відносини й вдачі суспільства» [2, с. 270]. Формування соціального капіталу й соціальних мереж у суспільстві, основою якого стає приріст знання і його реальне ефективне використання з метою добробуту людей, у розвинених країнах уже сьогодні визнається в якості важливого фактору стійкого розвитку.

Склад факторів, які впливають на процес планування визначається функціонуванням підприємства в ринковому середовищі, наявністю власників, трудового колективу та конкурентів. Ці фактори можна поділити на зовнішні та внутрішні (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація факторів, які впливають на соціальну результативність підприємницької діяльності (сформовано автором на основі [5, 8, 9])

Запропонований класифікатор факторів, які впливають на соціальну результативність підприємницької діяльності доцільно проаналізувати якісно та кількісно. Для цього необхідно сформувані експертну анкету та експертну групу (в кількості 5 осіб) для проведення об'єктивного оцінювання запропонованої системи факторів. Установлюються такі умови оцінки експертами характеристик досліджуваного фактора: фактор відсутній - 1 бал; фактор проявляється дуже рідко - 2 бали; фактор проявляється не сильно й не слабо - 3 бали; фактор проявляється часто - 4 бали; фактор проявляється систематично, стійко, наочно - 5 балів.

Далі проводиться анкетування та оброблення думок експертів і визначається ступінь впливу факторів на соціальну результативність підприємницької діяльності.

Фактори соціальної результативності	Шкала оцінки експертами				
	1	2	3	4	5
Зовнішні фактори					
Рівень доходів населення					
Диференціація населення за доходами					
Міграційні процеси					
Рівень заробітної плати					
Рівень легалізованості доходів населення					
Сімейний статус населення					
Рівень зайнятості населення					
Вікова структура населення					
Внутрішні фактори					
Використання низько кваліфікованих працівників					
Низький рівень професійної базової підготовки					
Відсутність умов для застосування креативних здібностей					
Недосконалість ефективної системи мотивації професійного зростання					
Відсутність спеціалізованих центрів для підвищення кваліфікації					

Умовні позначення:

————— - Експерт 1 ----- - Експерт 2 ..... - Експерт 3	————— - Експерт 4 ----- - Експерт 5

Рис. 2. Анкета картограми експертної оцінки факторів соціальної результативності підприємницької діяльності

Отримані дані оцінюють за формулою [1, с. 135]:

$$K_{CP}^{EM} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (\alpha_j \cdot \beta_{ij}) / 5n \rightarrow 1.0 \tag{1}$$

де K_{CP}^{EM} – оцінка рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності експортним методом конкретного фактора; i від 1, 2, ..., n кількість експертів; j від 1, 2, ..., m – кількість оцінюваних характеристик досліджуваного фактора; α_j – вагомість j -тої характеристики; β_{ij} – оцінка i -тим експертом j -тої характеристики за п'ятибальною системою; $5n$ – максимально можлива кількість балів, які може одержати оцінюваний фактора.

Шкала оцінки рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності у відсотковому еквіваленті за окремими факторами: 100-90 – високий рівень; 89-75 – середній рівень; 74-60 – задовільний рівень; 59-40 – низький рівень; 30-0 – відсутній рівень.

Таблиця 1

Кількісний аналіз соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності на основі проведеного анкетування

Фактори соціальної результативності	Шкала оцінки експертами					Сумарна оцінка	α_j	$\alpha_j \cdot \beta_{ij}$
	1	2	3	4	5			
Зовнішні фактори								
Рівень доходів населення	4	5	5	4	5	23	0,15	3,45
Диференціація населення за доходами	5	5	4	4	5	23	0,1	2,3
Міграційні процеси	5	5	4	4	5	23	0,15	3,45
Рівень заробітної плати	3	4	4	5	3	19	0,15	2,85
Рівень легалізованості доходів населення	2	3	2	2	3	12	0,1	1,2
Сімейний статус населення	3	4	3	3	4	17	0,1	1,7
Рівень зайнятості населення	5	5	4	5	5	24	0,15	3,6
Вікова структура населення	4	5	5	4	5	23	0,1	2,3
Сума						164	1	20,85
Внутрішні фактори								
Використання некваліфікованих працівників	3	4	3	2	3	15	0,2	3
Низький рівень професійної базової підготовки	3	4	4	3	4	18	0,25	4,5
Відсутність умов для участі в творчій, науковій діяльності	5	5	4	5	5	24	0,1	2,4
Недосконалість системи мотивації професійного зростання	4	5	5	4	5	23	0,3	6,9
Відсутність спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації	3	4	5	5	4	21	0,15	3,15
Сума						101	1	19,95

Використовуючи формулу 1 розрахуємо рівень соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності на основі зовнішніх факторів:

$$K_{CP3\Phi}^{EM} = \frac{20,85}{25} = 0,83 = 83,4\%$$

Розрахунки показали, що рівень соціально результативності знаходиться на середньому рівні, оскільки розрахункове значення попадає в проміжок 89%-75% шкали.

Щодо рівня результативності соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності на основі внутрішніх факторів:

$$K_{CPB\Phi}^{EM} = \frac{19,95}{25} = 0,798 = 79,8\%$$

Розраховане значення рівня соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності демонструє, також, середній рівень (89%-75%).

Дані розрахунки демонструють резерв для підвищення соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності. Основні заходи щодо підвищення соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності доцільно об'єднати в наступні групи:

1) науково-технічна група – науково-технологічний прогрес, застосування ресурсозберігаючих і високих технологій, поліпшення структури капіталовкладень, підвищення якості продукції, активізація інвестиційної та інноваційної діяльності;

2) організаційно-економічна група – спеціалізація, кооперування та інтеграція підприємницької діяльності, раціональне розміщення продуктивних сил, структурна перебудова економіки, система організації та методи управління господарською діяльністю, розвиток ринкової інфраструктури;

3) соціально-психологічна група – освітній і професійний рівень підготовки кадрів, формування певного стилю економічного мислення, морально-психологічний клімат у трудових колективах, гуманізація виробництва;

4) зовнішньоекономічна група – рівень розвитку міжнародного поділу праці, взаємодопомога і співпраця країн, розвиток зовнішньої торгівлі і зовнішньоторговельного комплексу, підтримка модернізації експортоорієнтованої підприємницької діяльності, раціоналізація структури імпорту.

Отже, зростання результативності виявляється в максимізації соціального та економічного ефекту і мінімізації робочого часу. Соціальний результат суб'єктів підприємницької діяльності знаходить вираження у забезпеченні кращих умов життя створюються передумови для майбутнього розвитку як колективу, так і індивіда загалом. Механізм соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності є основою розвитку, переходу від простих до складних потреб, від матеріальних до духовних, від економічних до політичних, отже, до всебічно розвиненої індивідуальності. При цьому вищі потреби повинні розглядатись як головне багатство суспільства, головний чинник його економічного і соціального прогресу. Суперечність між необмеженим зростанням соціальних і економічних потреб та обмеженими ресурсами додаткового часу, який може бути спрямований для задоволення їх в кожному певний момент, виступає рушійною силою соціально-економічного розвитку.

Висновки. Соціальна результативність суб'єктів підприємницької діяльності залежить від ефективності діяльності та розвитку суб'єктів господарювання та соціального розвитку. Результативність кожної з цих сфер визначається відношенням одержаних результатів до витрат і вимірюється сукупністю кількісних показників. На соціальної результативності суб'єктів підприємницької діяльності здійснює вплив ряд факторів. З їх допомогою порівнюються різні варіанти розвитку підприємницької діяльності, вирішення його структурних проблем. Однак, ефективне формування та розвиток підприємницької діяльності, соціальної сфери та задоволення реальних суспільних потреб можливо при ефективності державного розвитку.

Соціальний аспект результативності підприємницької діяльності полягає в підпорядкованості цілей економічного зростання суб'єктів господарювання завданням соціального розвитку держави для задоволення суспільних потреб. Таким чином, моніторинг соціальних факторів результативності підприємницької діяльності дасть змогу знизити їх вплив на суб'єкти господарювання і підвищити їхню ефективність.

1. Должанський І.З., Загорна Т.О. Управління потенціалом підприємства: навч. пос. / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
2. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основи менеджмента / Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. – М. : Дело, 1997. – 704 с.
3. Морщенок Т.С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність» [Електронний ресурс] / Т.С. Морщенок, О.М. Біляк. – Режим доступу : www/zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_082.pdf.
4. Погорелов С. М. Дослідження шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства / С. М. Погорелов, О. В. Леденко, О. А. Матяж // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 26 (1135). – С. 76–82.

5. Пшик-Ковальська О. О. Класифікація чинників, які впливають на розвиток соціального житла та механізм їх макроекономічного регулювання [Текст] / О. О. Пшик-Ковальська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Львівська політехніка, 2008. – № 635: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 260–265.
6. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – Москва : Изд-во социально-экономической лит-ры, 1962. – 676 с.
7. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Президент України; Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
8. Шкода Т. Н. Сутність соціального розвитку підприємства. [Текст] // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – № 16. – С. 69–74.
9. Шпильова О. В. Управління розвитком соціального потенціалу машинобудівного підприємства в сучасних умовах / О. В. Шпильова, О. О. Коваль // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4 (Т.3). – С. 82–85.
10. Яцкевич І. В. Щодо сутності соціально – економічної ефективності суб'єктів підприємницької діяльності / І. В. Яцкевич // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – № 1. – С. 191–194. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_1_58.

References

1. Dolzhanskiy, I.Z. *Management capabilities of enterprise*. Kyiv: Center of educational literature, 2006. Print.
2. Meskon, M., Albert, M., and F.Hedouri. *Fundamentals of Management*. Moscow: Delo, 1997. Print.
3. Morschenok, T.S. “Review of approaches to determining the economic essence of the concept of “efficiency.” Web. <[www / zgia. zp.ua/gazeta/evzdia_8_082.pdf](http://www/zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_082.pdf)>.
4. Pogorelov, S.M. “Study ways to improve the effectiveness of the company.” *Bulletin Nat. Sc. Univ “KPI”: Technical progress and efficiency* 26 (1135)(2015): 76-82. Print.
5. Pschyk-Kovalska, O.O. “Ranking factors that influence the development of social housing and mechanism of macroeconomic regulation.” *Lviv Polytechnic Bulletin: Management and Entrepreneurship in Ukraine: problems and stages of development* 635(2008): 260-65. Print.
6. Smith, A. *Investigation of nature and causes of wealth peoples*. – Moscow: Publishing House of socio-economic lit., 1962. Print.
7. The President of Ukraine. Strategy for Sustainable Development "Ukraine - 2020". Decree Strategy from 12.01.2015 № 5/2015. Web. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>>.
8. Shkoda, T.N. “Essence of social enterprise development.” *Kharkov: NTU “KPI”* 16(2012) : 69-74. Print.
9. Shpylyova, A.V. “Managing the development of social potential of machine-building enterprise in modern conditions.” *Herald of Khmelnytsky National University* 4.3 (2009): 82-85. Print.
10. Yatskevich, I.V. “To the essence of the socio - economic efficiency of businesses.” *Regional Business Economics and Management* 1(2013): 191-194. Web. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_1_58>.

Рецензент:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

УДК 331:34

ББК 65.9(4Укр)240

Лебідь О.В.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА НА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку, аудиту та УФЕБ,